

POSTANOWIENIE

Dnia 2 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania B. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o wysokość kapitału początkowego i emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 października 2018 r.,
zażalenia ubezpieczonej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 marca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

1. oddała zażalenie;

**2. przyznaje od Skarbu Państwa — Sądu Apelacyjnego w (...)
na rzecz adw. J. J. tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy
prawnej udzielonej odwołującej się z urzędu kwotę 120 (sto
dwadzieścia) złotych powiększoną o należną stawkę podatku od
towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C., decyzją z 11 czerwca 2015 r., ponownie ustalił wartość kapitału początkowego dla ubezpieczonej B. M. Natomiast decyzją z 15 czerwca 2015 r. przyznał B. M. emeryturę od 8 czerwca 2015 r. w wysokości 633 zł, obliczonej na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17

grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.).

Ubezpieczona wniosła odwołanie od tych decyzji, domagając się ustalenia świadczenia emerytalnego w wysokości minimalnej w wyniku uwzględnienia przy wyliczaniu kapitału początkowego okresu pracy w gospodarstwie rolnym.

Sąd Okręgowy w C., wyrokiem z 20 listopada 2015 r., oddalił odwołanie ubezpieczonej, a Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 14 czerwca 2017 r., oddalił jej apelację.

Ubezpieczona wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, w której oznaczyła wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 40.194 zł. Była to wartość stanowiąca sumę kwot najniższej emerytury należnej skarżącej za lata 2015 i 2016, powiększona o sumę świadczeń za jeden rok w wysokości emerytury obowiązującej w 2017 r. jako świadczeń przyszłych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy, wnosząc o odrzucenie skargi, zwrócił uwagę, że wartość przedmiotu zaskarżenia powinna odpowiadać różnicy między wysokością dochodzonej emerytury w kwocie najniższej a wysokością otrzymanych świadczeń za jeden rok. W ocenie organu rentowego, obliczona w przedstawiony sposób wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi 2.971 zł.

Sąd Apelacyjny w (...), postanowieniem z 9 marca 2018 r., odrzucił skargę kasacyjną.

Sąd Apelacyjny uznał, że w rozpoznawanej sprawie różnica między hipotetyczną kwotą emerytury, jaką skarżąca otrzymywałaby, gdyby jej żądanie ustalenia wysokości świadczenia zostało uwzględnione, a emeryturą w kwocie faktycznie otrzymywanej wynosi po 247,40 zł miesięcznie w okresie od 1 czerwca 2015 r. do 28 lutego 2016 r. oraz po 247,99 zł w okresie od 1 marca 2016 r. do 31 maja 2016 r. W związku z tym, wartość przedmiotu zaskarżenia (w kwocie 2.971 zł) jest oczywiście niższa niż kwota określona w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.

Ubezpieczona wniosła zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego z 9 marca 2018 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej, podnosząc zarzuty naruszenia art. 19 § 2 k.p.c., art. 21 i 22 k.p.c. przez brak uwzględnienia, że rozpoznawana sprawa dotyczy tak świadczeń zaległych, jak i świadczeń przyszłych. Dodatkowo w zażaleniu wyrażono pogląd, że rozpoznawana sprawa dotyczy przyznania

(ustalenia) prawa do emerytury na określonych zasadach ustawowych, a kwota sporu w perspektywie czasowej nie jest możliwa do precyzyjnego ustalenia.

Pełnomocnik żalącej wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, a ponadto o zmianę lub uzupełnienie zaskarżonego postanowienia o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu za postępowanie kasacyjne oraz zażaleniowe według norm przepisanych, ponieważ koszty te nie zostały pokryte w całości ani w części.

W uzasadnieniu zażalenia pełnomocnik przedstawił wyliczenie, w którym punktem odniesienia była aktualna stawka minimalnej emerytury, nie zaś różnica między świadczeniem przyznany przez organ rentowy i minimalną emeryturą.

W odpowiedzi na zażalenie organ rentowy wniósł o oddalenie zażalenia oraz o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem postępowania w rozpoznawanej sprawie było ustalenie kapitału początkowego, a w dalszej kolejności wysokości emerytury. Nie ma racji skarżąca, twierdząc, że w rozpatrywanej sprawie skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia. Na podstawie art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Nie ulega wątpliwości, że rozpatrywana sprawa z uwagi na jej przedmiot – ustalenie kapitału początkowego i wysokość emerytury – jest sprawą o prawa majątkowe, w której o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 lutego 2007 r., II UZ 67/06, OSNP 2008 nr 9-10, poz. 151; z 20 stycznia 2011 r., II UZ 38/10, LEX nr 786803; z 6 czerwca 2013 r., II UZ 40/13, LEX nr 1331304; z 7 grudnia 2016 r., II UZ 58/16,

LEX nr 2203516). „Kapitał początkowy” jest bowiem prawem majątkowym, a z jego ustaleniem związana jest określona wartość materialna świadczenia, które będzie przysługiwać uprawnionemu podmiotowi. Sprawa o ustalenie kapitału początkowego nie jest sprawą o przyznanie ani o wstrzymanie emerytury lub renty ani też sprawą o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, w których skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia. W art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. został wyraźnie określony zakres spraw, w których skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia. Nie ma wśród nich spraw o ustalenie kapitału początkowego. Przepis ten został wprowadzony do Kodeksu postępowania cywilnego później niż uregulowanie o kapitale początkowym zawarte w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270). Gdyby intencją ustawodawcy było wprowadzenie dopuszczalności skargi kasacyjnej w sprawach o ustalenie kapitału początkowego niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia, to takie uregulowanie znalazłoby się bez wątpienia w treści art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. Ubezpieczona złożyła odwołanie także od decyzji ustalającej wysokość jej emerytury. Organ rentowy nie kwestionował należnego jej prawa do emerytury, a jedynie ustalił wysokość świadczenia emerytalnego niższą od żądanej przez skarżącą. Sprawa, w której organ rentowy przyznał emeryturę a ubezpieczony poddaje w spór jedynie jej wysokość, nie jest sprawą o przyznanie emerytury w rozumieniu art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 lutego 2009 r., I UZ 36/08, OSNP 2010 nr 19-20, poz. 250).

Przedstawione argumenty prowadzą do wniosku, że w rozpoznawanej sprawie dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Pełnomocnik skarżącej przedstawia sposób wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia alternatywny w stosunku do wyliczeń organu rentowego i Sądu Apelacyjnego. Opiera się on jednak na błędnym założeniu wstępnym. Pełnomocnik skarżącej oblicza wartość przedmiotu zaskarżenia, przyjmując wartość minimalnej emerytury. Nie ona jednak była przedmiotem sporu. Jak trafnie przyjął Sąd Apelacyjny, spór w rozpoznawanej sprawie dotyczył różnicy między kwotą

emerytury ustaloną (i wypłacaną) przez organ rentowy a hipotetyczną wartością emerytury dochodzoną przez ubezpieczoną. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym w sprawach o wysokość świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (przede wszystkim emerytury) wartość przedmiotu sporu i zaskarżenia wyznacza różnica między wysokością świadczenia ustaloną przez organ rentowy i wysokością tego świadczenia żadaną przez ubezpieczonego.

Podsumowując, jeżeli przedmiotem sporu sądowego nie jest prawo do emerytury, tylko jej wysokość, to o zaskarżeniu skargą kasacyjną decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia obliczona na podstawie art. 22 k.p.c. Stanowi ona różnicę między wysokością świadczenia wypłacanego przez organ rentowy i wysokością świadczenia żadanego przez ubezpieczonego w skali jednego roku (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 listopada 2008 r., II UZ 48/06, niepubl.; z 11 kwietnia 2006 r., II UZ 1/06, LEX nr 2509554; z 13 stycznia 2006 r., I UZ 47/05, OSNP 2007 nr 3-4, poz. 56; z 10 kwietnia 2002 r., II UZ 31/02, LEX nr 54791; z 28 listopada 2001 r., II UZ 80/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 449; z 13 marca 2001 r., II UZ 15/01, OSNP 2003 nr 2, poz. 49; z 13 marca 2001 r., II UZ 13/01, OSNP 2003 nr 2, poz. 47).

Zasadnie pełnomocnik ubezpieczonej dokonuje rozróżnienia na kwotę zaległą (art. 19 § 2 k.p.c.) oraz wartość świadczeń przyszłych (art. 22 k.p.c.), czyniąc zadość wykładni przedstawionej w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 18 października 2012 r., III UZP 3/12 (OSNP 2013 nr 9-10, poz. 112), zgodnie z którą w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, której przedmiotem jest zmiana wysokości świadczenia powtarzającego się, wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie pierwsze i drugie k.p.c.) ustala się na podstawie art. 22 k.p.c. w odniesieniu do świadczeń przyszłych, a w odniesieniu do świadczeń zaległych na podstawie art. 19 § 1 k.p.c.

Jednakże w prezentowanym wyliczeniu błędnie odnosi wartość przedmiotu zaskarżenia do kwoty minimalnej emerytury, a nie do różnicy między wartością świadczenia przyznaną przez organ rentowy i wysokością żadaną przez ubezpieczoną. Ponadto świadczenia zaległe to świadczenia obejmujące okres sprzed wydania decyzji przez organ rentowy (sprzed wniesienia odwołania od

decyzji organu rentowego do sądu ubezpieczeń społecznych), a nie świadczenia, które dotyczą okresu trwania postępowania sądowego.

Jeśli przy obliczaniu wartości przedmiotu zaskarżenia uwzględni się jako podstawę wyliczeń różnicę w wysokości emerytury za okres sprzed wniesienia odwołania i za okres jednego roku po wniesieniu odwołania, złożona skarga kasacyjna nie spełnia warunku *rationis valoris* z art. 398² § 1 k.p.c.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji orzeczenia na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 16 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. poz. 1714 ze zm.). Rozstrzygnięcie to dotyczy wyłącznie postępowania zażaleniowego (sporządzenia i wniesienia w imieniu skarżącej zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej). O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w związku ze sporządzeniem i wniesieniem skargi kasacyjnej powinien orzec Sąd Apelacyjny, ponieważ Sąd Najwyższy nie rozpoznawał skargi kasacyjnej.